

सत्यमेव जयते
महाराष्ट्र शासन

महा आवास अभियान - ग्रामीण

राज्य व्यवस्थापन कक्ष-ग्रामीण गृहनिर्माण
ग्राम विकास विभाग
महाराष्ट्र राज्य

महा आवास अभियान - ग्रामीण

- सन २०२०-२१ या वर्षामध्ये महाराष्ट्र राज्यात दिनांक २० नोव्हेंबर, २०२० रोजीच्या राष्ट्रीय आवास दिनाचे औचित्य साधून दिनांक २० नोव्हेंबर २०२० ते २८ फेब्रुवारी २०२१ या १०० दिवसांच्या कालावधीत “महा आवास अभियान-ग्रामीण” राबविणे.
- “सर्वांसाठी घरे-२०२२” या शासनाच्या धोरणांतर्गत अभियान कालावधीत विविध उपक्रम राबवून सर्व ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्या कामास गतीमान करणे हे या अभियानाचे उद्दिष्ट आहे.

“महा आवास अभियान - ग्रामीण” चे उद्देश

१. ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्या कामास गतिमान करणे.
२. ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांमध्ये शासकीय यंत्रणेबरोबरच समाजातील सर्व घटक जसे - पंचायतराज संस्था, स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, खाजगी संस्था (Corporates), तंत्र शिक्षण संस्था, बँका, लोकप्रतिनिधी, लाभार्थी, लोक इ. चा सक्रीय सहभाग वाढविणे.
३. ग्रामीण गृहनिर्माण क्षेत्रामध्ये नाविण्यपूर्ण उपक्रम राबवून घरांचा दर्जा व गुणवत्ता वाढविणे.
४. ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांमधील लाभार्थ्यांसाठी शासनाच्या विविध योजनांचा कृतिसंगम (Convergence) घडवून आणणे.
५. राज्यात ग्रामीण गृहनिर्माण क्षेत्रातील भागधारकांची क्षमताबांधणी व जन-जागृतीद्वारे लोक चळवळ उभी करणे.

अभियान कालावधीत राबवावयाचे उपक्रम

१. घरकुलांच्या उद्दिष्टांप्रमाणे १०० टक्के मंजूरी (Closing Gap Between Target and Sanction) देणे.
२. मंजूर घरकुलांना पहिल्या हप्त्याचे १०० टक्के वितरण (Closing Gap Between Sanction and १st Installment) करणे.
३. घरकुलांच्या उद्दिष्टानुसार १०० टक्के घरकुले पूर्ण (Closing Gap Between Target & Completion) करणे.
४. घरकुलांच्या आर्थिक उद्दिष्टाची पूर्तता (Financial completion) करणे.
५. प्रलंबित घरकुले (Delayed Houses) पूर्ण करणे.
६. ग्रामीण गवंडी प्रशिक्षण (Rural Mason Training) पूर्ण करणे.
७. डेमो हाऊसेस (Demo House) उभारणे.
८. भूमीहीन लाभार्थ्यांना जागा (Land to Landless Beneficiaries) उपलब्ध करून देणे.
९. कायमस्वरूपी प्रतिक्षा यादीमधील लाभार्थ्यांचे व आवास प्लस मधील लाभार्थ्यांचे आधार सिडींग (AADHAR Seeding (PWL & Awaas Plus)) १०० टक्के पूर्ण करणे.

अभियान कालावधीत राबवावयाचे उपक्रम

१०. शासकीय योजनांशी कृतीसंगम (Convergence) व नावीन्यपूर्ण उपक्रमांची (Innovative/ Best Practices) अंमलबजावणी करणे. :

□ शासकीय योजनांशी कृतीसंगम करून लाभार्थ्यांना :

- ✓ महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने मधून रोजगार व स्वच्छ भारत मिशन-ग्रामीण मधून शौचालय देणे.
- ✓ जल जीवन मिशन मधून नळाने पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा करणे.
- ✓ प्रधानमंत्री उज्वला योजने मधून गॅस जोडणी देणे.
- ✓ सौभाग्य योजने मधून विद्युत जोडणी देणे.
- ✓ राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियाना मधून उपजिविकेचे साधन देणे.

□ नावीन्यपूर्ण उपक्रम :

- ✓ पुरेशी जागा नसल्यास बहुमजली इमारती उभारणे.
- ✓ पुरेशी जागा असल्यास गृहसंकुल उभारून त्यांची सहकारी संस्था उभारणे.
- ✓ लाभार्थ्यांना घरकुल बांधकामासाठी बँकेचे रु. ७०,०००/- कर्ज स्वरूपात मिळवून देणे.
- ✓ घरकुलांचे बांधकाम साहित्य जसे- दगड, विटा, वाळू, सिमेंट, स्टिल, छताचे साहित्य इ. उपलब्ध करण्यासाठी 'घरकुल मार्ट' सुरु करून त्यात महिला बचत गटांचा सहभाग घेणे.
- ✓ पंचायत राज संस्था (जिल्हा परिषद, पंचायत समिती, ग्रामपंचायत), स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, कॉरपोरेट संस्था, लाभार्थी व लोक सहभाग यांच्या माध्यमातून मूलभूत सुविधा देवून 'आदर्श घरांची' निर्मिती करणे.

अभियान अंमलबजावणीसाठी क्षमताबांधणी कार्यक्रम

- “महा आवास अभियान-ग्रामीण” राज्यस्तरीय शुभारंभ कार्यशाळा
- विभागस्तरीय कार्यशाळा
- जिल्हास्तरीय कार्यशाळा
- तालुकास्तरीय कार्यशाळा
- ग्रामसभा/ गावसभा
- ग्राम कृती गटाचे (Village Action Group) गठन
- लाभार्थी मेळावे
- बँकमेळावे

अभियान प्रचार व प्रसिध्दीसाठी माहिती शिक्षण व संवाद (IEC) कार्यक्रम

- ❑ Mass मिडीया
- ❑ Outdoor मिडीया
- ❑ Group मिडीया
- ❑ Social मिडीया
- ❑ आंतरव्यक्ती संवाद (IPC)
- ❑ पारंपारिक मिडीया, इ. उपक्रमांचा यथोचित वापर करण्यात यावा.

अभियानाची प्रभावी अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन

- राज्यस्तरीय अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती
- विभागस्तरीय अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती
- जिल्हास्तरीय अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती
- तालुकास्तरीय अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती
- गावपातळीवरील अंमलबजावणी ,सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती

अभियान कालावधीत राबविण्यात आलेल्या उपक्रमांचे मूल्यमापन

- ❖ २० नोव्हेंबर २०२० ते २८ फेब्रुवारी २०२१ हा अभियान कालावधी संपल्यावर अभियानात राबविण्यात आलेल्या उपक्रमांचे मूल्यमापन करण्यात येईल.
- ❖ या मूल्यमापनाच्या आधारे राज्य/ विभाग/ जिल्हा/ तालुका/ ग्राम स्तरावर उत्कृष्ट कामासाठीच्या पुरस्काराची नामांकने खालीलप्रमाणे समित्याद्वारे निवडण्यात येतील.

नामांकने	नामांकने निवडण्यासाठी - अंमलबजावणी, संनियंत्रण व मूल्यमापन समिती
राज्यस्तरीय पुरस्कारांची निवड	राज्यस्तरीय समिती
विभागस्तरीय पुरस्कारांची निवड	विभागस्तरीय समिती
जिल्हास्तरीय पुरस्कारांची निवड	जिल्हास्तरीय समिती
तालुकास्तरीय पुरस्कारांची निवड	तालुकास्तरीय समिती
ग्रामपंचायतस्तरीय पुरस्कारांची निवड	तालुकास्तरीय समिती

- ❖ मूल्यमापनाचे निकष सोबत 'परिशिष्ट-अ व ब' मध्ये देण्यात आले आहेत.

अभियान कालावधीतील उत्कृष्ट कार्याचा गौरव

- ❖ मूल्यमापनातून समोर आलेल्या अभियानात उत्कृष्ट काम करणारे विभाग, जिल्हे, तालुके, क्लस्टर्स, ग्रामपंचायती, लाभार्थी यांच्या कामाचा प्रशस्तीपत्र व मानचिन्ह देऊन पुढील प्रमाणे गौरव
 - ❑ राज्यस्तरीय पुरस्कार
 - ❑ विभागस्तरीय पुरस्कार
 - ❑ जिल्हास्तरीय पुरस्कार
 - ❑ तालुकास्तरीय पुरस्कार
 - ❑ ग्रामपंचायतस्तरीय पुरस्कार
- ❖ प्रधानमंत्री आवास योजना-ग्रामीण व ग्रामीण गृहनिर्माण राज्य योजनांमधून “महा आवास अभियान-ग्रामीण” यामध्ये उत्कृष्ट कार्याचा गौरव/ पुरस्कार वितरण कार्यक्रमाबाबत स्वतंत्रपणे कळविण्यात येईल.

महा आवास अभियान - ग्रामीण

- ❖ अभियानाची अंमलबजावणी करताना कोवीड-१९ च्या व्यवस्थापनाबाबत राष्ट्रीय मार्गदर्शक सूचना व सार्वजनिक आरोग्य विभागाचे सूचना यांचे काटेकोर पालन करणे.
- ❖ “महा आवास अभियान-ग्रामीण” अंमलबजावणीसाठीचा खर्च प्रधानमंत्री आवास योजना-ग्रामीण व राज्य पुरस्कृत योजना यांच्या प्रशासकीय निधी मधून करण्यात येईल.
- ❖ सदर “महा आवास अभियान-ग्रामीण” या अंमलबजावणी बाबतच्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना राज्य व्यवस्थापन कक्ष-ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालय स्वतंत्रपणे निर्गमित करील.

‘परिशिष्ट अ’ - राज्य, विभाग, जिल्हा, तालुकास्तरीय पुरस्कार निवडीसाठीचे निकष

अ.क्र.	राबविलेले उपक्रम	पारितोषिकासाठी निवडीचे निकष	कमाल गुण	गुणांकन पध्दती (टक्केवारीच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील)
१	घरकुलांच्या उद्दिष्टांप्रमाणे १०० टक्के मंजूरी देणे.	केंद्र व राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ या कालावधीमध्ये प्राप्त उद्दिष्टापैकी सर्व घरकुलांस १०० टक्के मंजूरी देणे.	१०	उद्दिष्टापैकी मंजूरी दिलेल्या घरकुलांच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ८०% घरकुलांना मंजूरी दिल्यास १२ गुण)
२	मंजूर घरकुलांना पहिल्या हप्त्याचे १०० टक्के वितरण करणे.	केंद्र व राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ या कालावधीमध्ये मंजूरी दिलेल्या सर्व घरकुलांना पहिला हप्ता विनाविलंब वितरीत करणे.	१०	मंजूर घरकुलांपैकी पहिला हप्ता दिलेल्या घरकुलांच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ७५% घरकुलांना पहिला हप्ता वितरीत केल्यास ७.५ गुण)
३	घरकुलांच्या उद्दिष्टानुसार १०० टक्के घरकुले पूर्ण करणे.	केंद्र व राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ या कालावधीमधील उद्दिष्टानुसार १०० टक्के घरकुले पूर्ण करणे.	२०	उद्दिष्टापैकी पूर्ण झालेल्या घरकुलांच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ८०% घरकुले पूर्ण झाल्यास १६ गुण)
४	घरकुलांच्या आर्थिक उद्दिष्टांची पूर्तता करणे.	केंद्र पुरस्कृत योजना व राज्य पुरस्कृत योजनांमधील सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ मधील सर्व घरकुलांना भौतिक प्रगतीनुसार सर्व हप्ते प्रदान करून सर्व घरकुले आर्थिकदृष्ट्या पूर्ण करणे.	१०	भौतिक प्रगतीनुसार पूर्ण घरकुलांचे सर्व हप्ते वितरीत केल्यास आर्थिकदृष्ट्या पूर्ण घरकुलांच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ५०% भौतिक दृष्ट्या पूर्ण घरकुलांचे हप्ते वितरीत केल्यास ५ गुण)

‘परिशिष्ट अ’ - राज्य, विभाग, जिल्हा, तालुकास्तरीय पुरस्कार निवडीसाठीचे निकष

अ.क्र.	राबविलेले उपक्रम	पारितोषिकासाठी निवडीचे निकष	कमाल गुण	गुणांकन पध्दती (टक्केवारीच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील)
५	ग्रामीण गवंडी प्रशिक्षण पूर्ण करणे.	प्रधानमंत्री आवास योजना-ग्रामीण अंतर्गत ग्रामीण गवंडी प्रशिक्षणाचे १०० टक्के उद्दिष्ट प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांशी (Training Provider) समन्वय साधून पूर्ण करणे.	१०	उद्दिष्टापैकी जेवढे ग्रामीण गवंडी प्रशिक्षित असतील त्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ७५% घरकुलांना मंजूरी दिल्यास ७.५ गुण)
६	डेमो हाऊसेस उभारणे.	प्रधानमंत्री आवास योजना-ग्रामीण अंतर्गत दिलेल्या उद्दिष्टानुसार डेमो हाऊस (Demo House) पंचायत समिती निहाय पूर्ण करणे.	१०	डेमो हाऊसेसच्या उद्दिष्टापैकी किती डेमो हाऊसेस पूर्ण झाली त्याप्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ८०% डेमो हाऊस बांधले असल्यास ८ गुण).
७	भूमीहीन लाभार्थ्यांना जागा उपलब्ध करून देणे.	केंद्र व राज्य पुरस्कृत घरकुल योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ या कालावधीमधील पात्र व भूमीहीन लाभार्थ्यांना शासनाच्या विविध योजना वा इतर मार्गाने जागा उपलब्ध करून देणे.	१०	एकूण पात्र व भूमीहीन लाभार्थ्यांपैकी किती लाभार्थ्यांना जागा उपलब्ध करून दिली व त्यापैकी किती लाभार्थ्यांचे घरकुल पूर्ण केले त्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ७५% भूमीहीन लाभार्थ्यांना जागा उपलब्ध करून दिल्यास ७.५ गुण)
८	कायम स्वरूपी प्रतिक्षा यादी मधील लाभार्थ्यांचे व आवास प्लस मधील लाभार्थ्यांचे आधार सिडींग १०० टक्के पूर्ण करणे	प्रधानमंत्री आवास योजनेंतर्गत कायमस्वरूपी प्रतिक्षा यादी (‘ब’ यादी) व आवास प्लस मधील लाभार्थ्यांचे आधार सिडींग १०० टक्के पूर्ण करणे.	१०	कायमस्वरूपी प्रतिक्षा यादीमधील व आवास प्लस मधील एकूण लाभार्थ्यांपैकी आधार सिडींग पूर्ण करण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांच्या प्रमाणात प्रत्येकी ५ या प्रमाणे १० पैकी गुण देण्यात येतील. (उदा. ७५% आधार सिडींग पूर्ण झाल्यास ७.५ गुण).

‘परिशिष्ट अ’ - राज्य, विभाग, जिल्हा, तालुकास्तरीय पुरस्कार निवडीसाठीचे निकष

अ.क्र.	राबविलेले उपक्रम	पारितोषिकासाठी निवडीचे निकष	कमाल गुण	गुणांकन पध्दती (टक्केवारीच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील)
९	शासकीय योजनांशी कृतीसंगम व नावीन्यपूर्ण उपक्रमांची अंमलबजावणी करणे.	<p>I) शासकीय योजनांशी कृतीसंगम करून लाभार्थ्यांना-</p> <p>अ) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने मधून रोजगार व स्वच्छ भारत मिशन-ग्रामीण मधून शौचालय देणे.</p> <p>ब) जल जीवन मिशन मधून नळाने पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा करणे.</p> <p>क) प्रधानमंत्री उज्ज्वला योजने मधून गॅस जोडणी देणे.</p> <p>ड) सौभाग्य योजने मधून विद्युत जोडणी देणे.</p> <p>इ) राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान मधून उपजिविकेचे साधन देणे.</p> <p>II) नावीन्यपूर्ण उपक्रम-</p> <p>अ) पुरेशी जागा नसल्यास बहुमजली इमारती उभारणे.</p> <p>ब) पुरेशी जागा असल्यास गृहसंकुल उभारून त्यांची सहकारी संस्था उभारणे.</p> <p>क) लाभार्थ्यांना घरकुल बांधकामासाठी बँकेचे रु.७०,०००/- कर्ज स्वरूपात मिळवून देणे.</p> <p>ड) घरकुलाचे बांधकाम साहित्य जसे- दगड, विटा, वाळू, सिमेंट, स्टिल, छताचे साहित्य इ. उपलब्ध करून देण्यासाठी ‘घरकुल मार्ट’ सुरु करून त्यात महिला बचत गटांचा सहभाग घेणे.</p> <p>इ) पंचायत राज संस्था (जिल्हा परिषद, पंचायत समिती, ग्रामपंचायत), स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, कॉरपोरेट संस्था, लाभार्थी व लोक सहभाग यांच्या माध्यमातून मूलभूत सुविधा देवून ‘आदर्श घरांची’ निर्मिती करणे.</p>	१०	नमूद शासकीय योजनांशी कृतीसंगम (Convergence) मधील ५ बाबींसाठी प्रत्येकी १ गुण व नमूद नावीन्यपूर्ण उपक्रम अंमलबजावणी मधील ५ बाबींसाठी प्रत्येकी १ गुण या प्रमाणे १० गुणांपैकी गुण देण्यात येतील.
१०	प्रलंबित घरकुले (Delayed House) पूर्ण करणे.	प्रधानमंत्री आवास योजना-ग्रामीण अंतर्गत प्रथम हप्ता वितरीत केल्यानंतर १२ महिन्यामध्ये घरकुल पूर्ण न केल्यामुळे प्रलंबित घरकुलांमध्ये (Delayed Houses) समाविष्ट झालेली घरकुले पूर्ण करणे.	-१०	अभियान संपताना Performance Index मध्ये असलेले नीगेटिव्ह गुण एकूण गुणातून वजा करण्यात येतील.

टिप :- उपरोक्त सर्व अ.क्र.१ ते १० निकष हे प्रधानमंत्री आवास योजना-ग्रामीणसाठी लागू राहतील व अ.क्र.१ ते ४, ७ व ९ निकष हे राज्य पुरस्कृत आवास योजनांसाठी लागू राहतील.

‘परिशिष्ट ब’ - सर्वोत्कृष्ट घरकुल, सर्वोत्कृष्ट बहुमजली इमारत व सर्वोत्कृष्ट गृहसंकुल निवडीचे निकष

अ.क्र.	पारितोषिकासाठी निवडीचे निकष	कमाल गुण	गुणांकन पध्दती
१	उत्कृष्ट नियोजन आराखडा, उच्च दर्जा (भिंतीचे प्लास्टर, छत, किचन ओटा, इ.), स्थानिक साधन सामग्रीचा वापर व योग्य रंग असलेले घरकुल.	२०	उत्कृष्ट नियोजन आराखडा, उच्च दर्जा (भिंतीचे प्लास्टर, छत, किचन ओटा, इ.), स्थानिक साधन सामग्रीचा वापर व योग्य रंग असल्यास प्रत्येकी ५ या प्रमाणे गुण देण्यात यावेत.
२	किमान कालावधीत पूर्ण केलेले घरकुल.	२०	आर्थिक व भौतिकदृष्ट्या म्हणजे ६० दिवसात घरकुल पूर्ण केल्यास २० गुण, ९० दिवसासाठी १८ गुण, १२० दिवसासाठी १६ गुण याप्रमाणे दर वाढीव महिन्याला २ गुण कमी करण्यात यावेत.
३	शासकीय योजनांशी कृतीसंगम असलेले घरकुल.	२०	शासन निर्णयातील अ.क्र.३ (१०) मध्ये शासकीय योजनांशी कृतीसंगम मधील नमूद ५ मुदद्यांच्या आधारे प्रत्येकी ४ याप्रमाणे गुण देण्यात यावेत.
४	रेन वॉटर हार्वेस्टिंग, किचन गार्डन, वृक्ष लागवड, सौरउर्जा वापर इ. सुविधा असलेले घरकुल.	२०	रेन वॉटर हार्वेस्टिंग, किचन गार्डन, वृक्ष लागवड व सौरउर्जा वापर यास प्रत्येकी ५ याप्रमाणे गुण देण्यात यावेत.
५	मूलभूत सुविधा (अंतर्गत रस्ता, ड्रेनेज व्यवस्था, इ), घरावर योजनेचा लोगो, लाभाध्यांचे (पती-पत्नी) नाव, ग्रामपंचायत प्रॉपर्टी रजिस्टरमध्ये नोंद, इ.	२०	मूलभूत सुविधा (अंतर्गत रस्ता, ड्रेनेज व्यवस्था, इ), घरकुलावर योजनेचा लोगो, त्याच्याखाली पती-पत्नीचे नाव, ग्रामपंचायत प्रॉपर्टी रजिस्टरमध्ये नोंद, यास प्रत्येकी ५ याप्रमाणे गुण देण्यात यावेत.

धन्यवाद!!